

ФІНАНСИ ТА ПОДАТКОВА ПОЛІТИКА

Дудченко В.М.

студентка,

Науковий керівник: Гордей О.Д.

доктор економічних наук, професор,

Державний податковий університет

БІДНІСТЬ В УКРАЇНІ ТА ШЛЯХИ ЇЇ ПОДОЛАННЯ

У будь-якій країні успішна економіка й її розвиток залежать безпосередньо від якості та рівня життя населення. Так і для України є важливим дане завдання, але на жаль на сучасному етапі відсутня комплексна програма, яка допомогла б вирішити питання щодо подолання бідності.

На даний момент в Україні не існує єдиної системи, яка вирішувала б проблеми бідності. Вибори в значній мірі є тестом на соціальну відповідальність суспільства. На думку Е. Лібанової, «подолання бідності є чи не головним соціальним зобов'язанням держави. Його конкретизація за будь-яких економічних умов визначається, передусім, суспільними очікуваннями – настановами суспільства, традиціями співвідношення індивідуальних зусиль із масштабами державної підтримки, ставленням до нерівності та її рівнем, врешті-решт, суспільним визнанням причин бідності, а отже, і можливостей та напрямів її мінімізації. Низький рівень життя доволі широких верств населення у поєднанні з поширеністю утриманських настроїв є дуже потужним чинником нарощування обсягу соціальних зобов'язань держави» [1, с. 381].

Більшість вчених виділяють специфічні особливості бідності в Україні, такі як:

- надмірне соціальне та майнове розшарування;
- розповсюдженість бідності серед працюючого населення;
- зубожіння значної частини населення, яке при цьому зберігає відносно високий соціальний статус (рівень освіти, кваліфікації, соціальні зв'язки);

– низький рівень життя населення загалом і соціальної інфраструктури зокрема [2].

Однією з основних ознак бідності в нашій державі є бідність серед працюючих (маючи стабільну роботу та дохід, люди не можуть вести повноцінний спосіб життя).

Використовуючи якісні, кількісні та інтегральні показники можна оцінити рівень бідності. Найбільш очевидними є кількісні це ВВП, рівень зайнятості, рівень споживання матеріальних благ і послуг за класами товарів. Щодо якісних показників, то вони визначають умови дозвілля, праці та побуту людини. За допомогою інтегральних показників можна охарактеризувати поєднання часткових критеріїв і характеристик, які можуть бути представлені у вигляді різних комбінацій звітних статистичних показників та експертних оцінок.

Одним із показників, який характеризує можливість подолання бідності є рівень ВВП. Аналізуючи динаміку рівня ВВП на душу населення в Україні з 2015–2020 роки, варто зауважити, що вона є позитивною. Найбільший темп приросту було зафіксовано у 2017 році на 20%, також 2019 рік показав зростання на 18%, а найменше зростання за ці роки відбулось у 2020 році на 1,8% [3].

Проаналізуємо один із ключових показників, який характеризує рівень життя населення і за яким можна визначити рівень бідності – доходи населення. Аналізуючи дані Державної служби статистики України, варто зауважити, що у 2014 та 2015 рр. доходи в українців різко впали на 11,5% і 20,4%; вже у 2016 році відбулось зростання на 2,0%, у 2017 та 2018 рр. ситуація була незмінною – 10,9%, а вже у 2019 році вийшло скорочення до 9,0%, а у 2020 році скоротилось до 2,6% [4]. Так ми можемо спостерігати, що тільки у 2017–2018 рр. відбулось найкраще зростання доходів, це період коли в країні не було економічних потрясінь, порівняно з іншими роками, які зазначено вище.

Для кращого опису варто взяти ще один не менш важливий показник – прожитковий мінімум, він є базовим державним стандартом, на підставі якого визначають стандарти доходів населення, побутового обслуговування, охорони здоров'я та освіти, а також соціальні гарантії держави.

У нашій країні, на жаль, цей показник значно занижений, зокрема через те, що протягом року відбувається зростання цін і вартість

непродовольчих товарів та послуг та продуктів харчування підвищується, а також [5; 6]:

1) складові набору продуктів харчування, непродовольчі товари, на підставі яких розраховується прожитковий мінімум, не змінюються відповідно до зміни споживчого попиту та реальної структури сукупних витрат населення; так, у структурі витрат не передбачено витрати на мобільний зв'язок, на послуги системи охорони здоров'я, культури та освіти, зокрема дошкільної, витрати на відпочинок, не враховано сімейної та інвестиційної складової тощо;

2) терміни споживання непродовольчих товарів, особливо довготривалого використання, вимагають перегляду в бік скорочення;

3) в структуру прожиткового мінімуму не включено податок на доходи фізичних осіб, який має бути включеним відповідно до роз'яснення Конституційного суду України; так, якщо поглянути на структуру встановленого прожиткового мінімуму, то можна побачити, що передбачається, що вся сума буде витрачена або на продукти харчування, або на послуги, тобто має фактично бути отриманою на руки (розрахунковий рахунок); насправді ж людина, отримуючи мінімальну заробітну плату, яка дорівнює прожитковому мінімуму, отримує на 15% менше тільки через те, що податок на доходи фізичних осіб не включено в структуру прожиткового мінімуму для працездатних осіб.

З кожним роком прожитковий мінімум зростає на невеликий відсоток. Ми можемо побачити як з 2000 до 2022 року піднявся розмір прожиткового мінімуму, у 2000 році він становив 288,1 грн, а у 2022 році – 2 589,5 грн [4]. Варто зауважити, що з кожним роком прожитковий мінімум зростає приблизно на 3,2%, що не достатньо для зменшення рівня бідності в нашій країні.

Можемо виділити основні причини, через які рівень життя населення в Україні є низьким, зокрема це через те що, Україна є імпортозалежна, уже 8-ий рік продовжується війна на Сході країни, пандемія COVID-19 тощо.

Наслідками низького рівня життя населення є:

– збільшення виїзду кількості працездатного населення за кордон, які несуть за собою зниження трудового потенціалу в державі;

– збільшення кількості людей, які потребують соціальної підтримки;

- зростання соціальної напруги;
- загострення демографічної кризи;
- зменшення кількості платоспроможного населення, через що і відбувається зниження використання національного виробництва;
- збільшення бідних верств населення тощо.

Отже, проаналізувавши рівень бідності в Україні, можна сказати, що він є критичним для стабільного розвитку економіки. Для того щоб зменшити рівень бідності необхідно підвищити рівень життя населення. Для цього необхідно вжити деяких заходів. Це подолання корупції на всіх рівнях, реалізація ефективної політики щодо зайнятості населення (розвиток робочих місць, зниження безробіття та скорочення тіньової економіки), збільшення рівня мінімальних заробітних плат, пенсій та прожиткового мінімуму, орієнтуючись на реальні людські потреби, розробити чіткі механізми фінансування державних програм економічного та соціального розвитку тощо. Під час зростання рівня та якості життя населення рівень бідності буде зменшуватися і у населення збільшиться можливість отримувати якісні послуги, що зумовить кращі умови життя.

Список використаних джерел:

1. Лібанова Е. М. Бідність населення України: методологія, методика та практика аналізу. Умань : Видавець «Сочінський М.М.», 2020. 456 с.
2. Олійник Г. Проблема бідності: соціальний контекст. Social Work & Edition. Vol. 4. № 2.
3. Статистичні матеріали про Валовий внутрішній продукт (ВВП) в Україні, Міністерство фінансів України. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/gdp/>
4. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2020/gdn/ndn/ndn_u/arh_ndn2020_u.htm
5. Панченко А., Коновалова Х. Новий споживчий кошик українців: як і раніше без мобільних. URL: <http://ukr.segodaya.ua/economics/enews/novaya-potrebitelskayakorzina-naroda-po-prezhnemu-bez-mobilnyh-749901.html>
6. Кочемировська О. Розвиток трудового потенціалу як чинник економічного зростання України : аналіт. доп. Київ : НІСД, 2014. 108 с.